

RAAD VAN BEHEER
HOUDEN VAN HONDEN

Succesvolle *variëteitskruisingen* bij de Hollandse Herdershond

De Hollandse Herdershond kennen we in drie vachtvariëteiten: korthaar, langhaar en ruwhaar. Vanwege de op de loer liggende stijgende inteelt zijn de twee betrokken rasverenigingen overgegaan tot variëteitskruisingen om de genetische variëteit te vergroten. Sinds 2014 is dit stand beleid, vastgelegd in een convenant met de Raad van Beheer. Ineke Scholten van de Nederlandse Herdershonden Club (NHC) licht toe.

Foto: Ron van Dijk

De drie variëteiten gebroederlijk naast elkaar. Van links naar rechts: langhaar, korthaar en ruwhaar.

Ineke Scholten is voorzitter van de NHC-fokadviescommissie die (beginnende) fokkers adviseert. Omdat met name bij lang- en ruwharige herders de fokbasis te smal dreigde te worden, werd in 2014 besloten over te gaan tot variëteitskruising om de genenpool te verbreden. Ineke: 'Al in de jaren '80/'90 werden kortharen ingekruist bij langharen. Op incidentele basis weliswaar, maar wel ondersteund door de Raad van Beheer. Ook is in die tijd een Tervuerense Herder bij de langharen ingekruist. In 2014 vonden we het samen met de Vereniging Voor de Hollandse Herder (VVHH) tijd om er staand beleid van te maken. De verwantschap binnen de variëteiten werd steeds groter en we wilden voorkomen dat dit tot gezondheidsproblemen zou leiden.'

Plan van Aanpak

Voorwaarde van de Raad van Beheer was dat er een goed onderbouwd Plan van Aanpak werd gemaakt, waarin precies werd beschreven wat de bedoeling was, wat men ging doen en hoe. Dit resulteerde in oktober 2014, net voor de start van het landelijke Fairfok-programma, in een convenant met de Raad van Beheer. Daar ging intensief overleg met wetenschappers van de Wageningen University & Research (WUR) en de Universiteit Utrecht aan vooraf. Ineke: 'We volgden de wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van inteelt en verwantschap op de voet. Zo wisten we steeds beter wat er allemaal mogelijk is. Daarnaast startte de Raad van Beheer het project Verwantschap, met software waarmee je populaties kunt analyseren en het effect van maatregelen kunt inschatten. De tijd was echt rijp.'

Oplossing binnen het ras

Op verzoek van de NHC onderzocht de Universiteit Utrecht in samenwerking met MyDogDNA de genetische diversiteit binnen de drie vachtvariëteiten. Ineke: 'Uit dit onderzoek bleek dat de populaties al die tijd redelijk goed gescheiden waren gebleven en genetisch

Ineke Scholten van de NHC met een mooie ruwhaar.

'We waren heel blij met de fokkers die mee wilden doen, en hun nek uitstaken voor behoud van het ras'

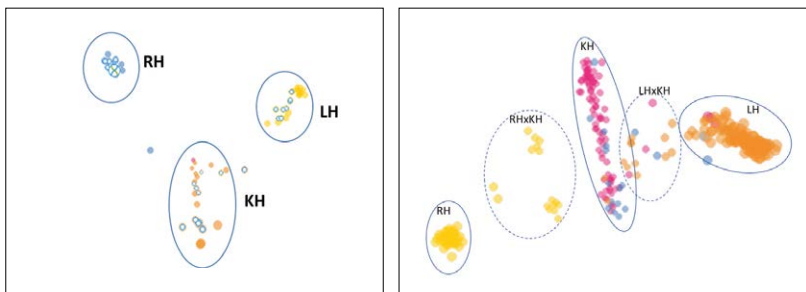
'Het is kiezen of delen: of een hond met iets minder gewenste vacht of een grotere kans op erfelijke aandoeningen'

voldoende ver uit elkaar lagen. Zo konden we de genenpool verbreden met variëteitskruisingen binnen het ras en hoefden we niet te zoeken naar een heel ander ras om in te kruisen.'

De combinatie ruwhaar met langhaar werd door experts ontraden, gezien de te verwachten lastige vachten. De combinatie van korthaar met langhaar kon wel, en korthaar met ruwhaar ook – maar dan alleen korthaar in ruwhaar en niet andersom. Ineke: 'Dit omdat ruwharen de oogziekte glaucoom kunnen hebben, die alleen met oogonderzoek - en nog niet met DNA-onderzoek - kan worden aangetoond. Deze aandoening is er jammer genoeg nog steeds niet uitgefokt.'

Gemengde gevoelens

Wat vonden de leden van de rasverenigingen er eigenlijk van? Ineke: 'Er waren gemengde gevoelens, zoals verwacht. Sommigen vonden het een heel goed idee, anderen juist helemaal niet. Maar we gaan er pragmatisch mee om, alleen wie er heil in ziet doet mee. We waren heel blij met de fokkers die mee wilden doen, en hun nek uitstaken voor behoud van het ras.' Sinds 2014 namen twee fokkers deel:

Genetische diversiteit bij drie variëteiten in 2016 (links) en 2020, gemeten door MyDogDNA. In 2020 zijn er van veel meer Hollandse Herders DNA-profielen bekend. De blauwe stippen zijn honden die zonder variëteit zijn aangemeld.

een langhaar- en een ruwhaarfokker. Ineke: 'Dat mogen er natuurlijk wel meer worden, dus hopen we op andere fokkers om mee te doen.' Uiteraard vindt de NHC het belangrijk dat er met pups uit variëteitskruisingen verder wordt gefokt. In het Plan van Aanpak heeft men aangegeven dat de pups bij voorkeur uitgezet worden bij mensen die er bewust mee willen fokken. Bij de aankoop verzoekt men de nieuwe eigenaar om in het belang van dit zeldzame hondenras ook een nestje te fokken en de pups niet te laten castreren. Daar wordt bij de Hollandse herdershond in het algemeen goed gehoor aan gegeven, zo bleek uit een enquête van een paar jaar geleden. Ineke: 'We kunnen alle steun gebruiken, het is mooi als een aantal pups ingezet kan worden. En ook al fok je zelf niet, dan kunnen we eventueel ooit nog iets met sperma doen.' De mogelijkheden van een spermabank voor honden om sperma van reuen op te slaan voor later gebruik, worden ook bekeken. 'We bekijken de financieel-juridische haken en ogen die daar eventueel aan kleven' aldus Ineke. 'Alles op zijn tijd.'

DNA-onderzoek

Eind 2014, een paar maanden na bekrachtiging van het convenant, werd het eerste nest uit de combi korthaar x langhaar geboren. Deze pups kregen volgens het plan van aanpak een korthaarstamboom. Ineke: 'Van dat nest werd een reutje ingezet om een langhaarteefje te dekken. Daar kwam een nest met vijf langharen en drie kortharen uit.' Voor opname in het langhaarstamboek moest de fokker aantonen dat de pups genetisch langhaar zijn. Ineke: 'Bij pasgeboren pups is dat nog lastig te zien, daarom wordt dat door middel van DNA-onderzoek uitgezocht. Na het chippen is de pup geïdentificeerd, en kun je hem verder goed volgen. Is de chipper eenmaal langsgeweest, dan volgt zo spoedig mogelijk de afname van DNA-materiaal. Dat gaat voor analyse naar LABOKLIN in Hoensbroek, die kunnen bepalen van welk vachttype er sprake is.'

Geen onoverkomelijke afwijkingen

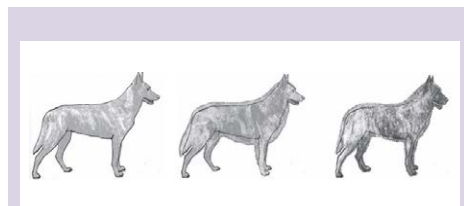
De nakomelingen van variëteitskruisingen laten tot nog toe geen onoverkomelijke afwijkingen in vachttype of gedrag zien. Ineke: 'Daar valt eerlijk gezegd ook nog niet zo veel over te zeggen. Je moet het over een aantal generaties zien. Als er nu wat afwijkingen zijn, moet je daar niet moeilijk over doen, vinden wij. Dat trekt in enkele generaties wel bij. Dus gaan we er

pragmatisch mee om; het is immers kiezen of delen: of een hond met iets minder gewenste vacht, óf een grotere kans op erfelijke aandoeningen. Maar tot nog toe gaat het eigenlijk best goed. Zo werd een nakomeling van een kruising ruwhaar x korthaar tijdens de Kerst Winner Show in december 2019 kampioen in rasgroep 1. Heel bijzonder, en het bewijs dat de kruisingen prima kunnen uitpakken!

Outcross

De effecten van het beleid op de populatie zijn goed meetbaar, aldus Ineke. 'Als we kijken naar het populatieprofiel dat via MyDogDNA te maken is, dan zien we dat de variëteitskruisingen zich heel duidelijk onderscheiden van de rest van de populatie (zie plaatjes pagina 42). Dat ziet er gezond uit. We zijn tevreden met het resultaat tot nu toe, daar kunnen we tien tot vijftien jaar mee verder. De strijd tegen stijgende inteelt blijft echter wel een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst. Variëteitskruisingen zullen op zeker moment niet meer voldoen en dan komt outcross met een ander ras in zicht. We zijn nu al bezig met een plan daarvoor. We denken aan honden die genetisch ver van de Hollandse Herder af staan, misschien wel buiten rasgroep 1. Maar we nemen de tijd om eerst een goed raamwerk voor het plan te maken, daarna gaan we kijken welke rassen in aanmerking zouden kunnen komen.' ■

Dit artikel is het tweede in een serie over behoud en bevordering van genetische diversiteit.

De drie variëteiten volgens de rasstandaard.

Foto: Gé van der Veldt

Fokster Willie van der Veldt: 'Behoud van het ras staat voorop'

Fokster Willie van der Veldt, in het dagelijks leven hondentrainer/gedragstherapeut, fokt Hollandse Herders langhaar. Willie was de eerste fokker die deelnam aan het variëteitkruising-programma na het convenant. Uit de eerste kruising met een korthaar kwamen allemaal kortharen. Daar heeft Willie een teefje van gehouden en mee gefokt. Daar is begin dit jaar een nest van twee langharen en vier kortharen uitgekomen (zie foto onder). 'Behoud van het ras met gezonde honden is voor mij het belangrijkste', vertelt ze. 'Daar wilde ik aan bijdragen. Doe je niets dan is het een doodlopende weg. Je moet beslissen in het belang van een gezond ras, en de nadelen voor lief nemen. Want die zijn er wel. Zo weet ik pas na een aantal weken welk vachttype de pups zullen hebben. Uitsluitel volgt na DNA-analyse en dat kan enige weken duren. Van twee pups heb ik drie weken extra moeten wachten op uitsluitel. Al die tijd kon ik ze niet plaatsen omdat mensen zeker willen weten dat ze een lang- of korthaar kopen. Maar ik heb het er voor over, alles voor het ras!'

De tweede fokker die een bijdrage aan het programma heeft geleverd, is Liesbeth Raphaël-Ruigt (ruwhaar x korthaar). Nederlandse fokkers die honden uit variëteitskruising hebben gebruikt zijn Willie van der Veldt en Ayesta Brand voor de langhaar; Miranda Jongenelen, Saskia Clahsen-Polman en Chantal Oudt voor de korthaar, en Greet Imming en Ernst Lamers voor de ruwhaar.

Foto: Gé van der Veldt